

RESTAURÁLÁSI DOKUMENTÁCIÓ

KONZERVÁLÁS

A műtárgy:	Nyíregyháza Görög Katolikus Egyház Tornyospálcai templom ikonjai öt darab, eltérő méretű ikon
A művész neve:	Ismeretlen, 19. sz.-i Nazarénus festők
A művek címei és méretei:	Áldó Krisztus (kerettel együtt); Istenszülő a Kisdeddel; Szent Miklós Püspök: 118 x 95 cm Krisztus-Főpap: 128 x 99 cm Utolsó vacsora: 71 x 117 cm

A kereteket is figyelembe véve 10 darab nagyméretű, különösen romos műtárgy helyreállításáról, konzerválásáról volt szó.

Az első három, azonos méretű ikon ugyanazon mester munkája, ezek kutatása során keretüknél poliment laparanyozás nyomait találtam. Két ikon más munkája lehet, minőségükben és állagukban is eltérnek, festésükben és keretük készítésében is különböznek.

Az ikonok rendkívül rossz, veszélyeztetett állapotban kerültek hozzám. Egy padláson találták őket, évszázados piszokréteg alól kerültek elő romosan. A négy deszkából készített ikonok mára szétszáradtak, a deszkák között széles repedés keletkezett, a keretek deformálódtak, sarkaiknál szétrepedtek, töröttek, .Az idők során különböző behatásoknak voltak kitéve, pl. beázásnak, amikor nedvesedés hatására a fa megduzzadt, a kereteket fedő enyves krétás alapozás felázott, szétmállott, az aranyozással együtt lehullott. A pasztikát sok helyen láthatóan nagyrészt a korábban rákerült átfestés piszok, az így kialakult felső kemény réteg tartotta össze. Az erősen rovarfertőzött fa pedig puhává, szivacsossá vált, a rovarok belül kirágták a fát, ez esetben itt is a védőburokként működő bronzporos átfestés és a megkövült piszok réteg mint egy héj tartotta össze. Mozgatásra a falisztt szóródott a fából puhasága miatt deformálódott, sérülékeny volt. A felszínre rakódott piszok az átfestéssel együtt megkeményedve szétválaszthatatlannak tűnt. A fa nedvesedés hatására gombafertőzőté vált, a tárgyak felületén zöld penészszerű réteg keletkezett.

Helyi konzerválás:

Minden további munkafolyamatot, tisztítást, feltárást megelőzően a hordozón létrejött törések, mozgó részek stabilizálása, valamint a képfelületen a festékrétegben tapasztalt felemelkedések, pergő részek helyi konzerválása.

A táblák festésén valószínűleg nedvesedés, visszaszáradás következtében apró felhólyagosodások, felemelkedések keletkeztek. Ezért első lépésként ezeket a részeket kellett megmenteni a lehullástól, stabilizálni.

A felületet meleg nyúlenyvvvel átitatva japánpapírral fedtem le, majd enyhén megvasaltam. Száradás után biztonsággal lehetett a festékréteget tisztítani.

Az aranyozott keretek nedvesedés és külső behatástól való sérülések nyomait viselik. Különösen a tárgyak alsó részei romosak, nagyrészt hiányoznak a rátét díszek, a lécek, vagy nagyon sérültek. A fenyőfa hordozón a krétaalapozás vizesedés következtében megduzzadt, majd lehullott. A kereteken ebből eredően kiterjedt folytonossági hiányok keletkeztek.

Ezek a nedvesedéstől származó sérülések mára kiszáradtak, emiatt az alapozás zsugorodott, összeroppedezett, feltáskásodott, mozog. Ezeket a mozgó részeket tisztítás előtt kellett egyenként kezelve rögzítenem. A felemelkedett szigeteket, repedések alá alkoholt juttatva felpuhítottam, majd híg enyvvet alájuttatva, azzal átitatva visszarágasztottam, rögzítettem.

A helyi konzerválást befejezését követően történetet a teljes feltárási folyamat, művelete.

Konzerválás:

A teljesen feltárt, letisztított darabok konzerválása porszívózással kezdődött. Ki kellett tisztítani az eltömődött rovar –kirepülőnyílásokat a mélyedésekbe beült falisztet, a letört, ottmaradt apró famaradványt el kellett távolítani.

A portalanítást követően volt elvégezhető a már letisztított tárgyak átítatása a konzerváló anyaggal. Ebben az esetben Paraloid B72 8-10 %-os műgyanta oldatát használtam, nitrohígítóban történt oldásával szükség szerint ecseteléssel, kádazással.

A nyárfa deszkákat és a keret rátét léceit, a kisebb fadarabokat az általam készített” ládában” nylonba zárva, csomagolva áztattam. A díszkereteket a Paraloid kicsit hígabb változatával 6-8 %-os oldatával ecseteléssel itattam át. Az konzerválást és a száradást követően a felületre kiült felesleges műgyantát acetonnal leoldottam, visszamostam.

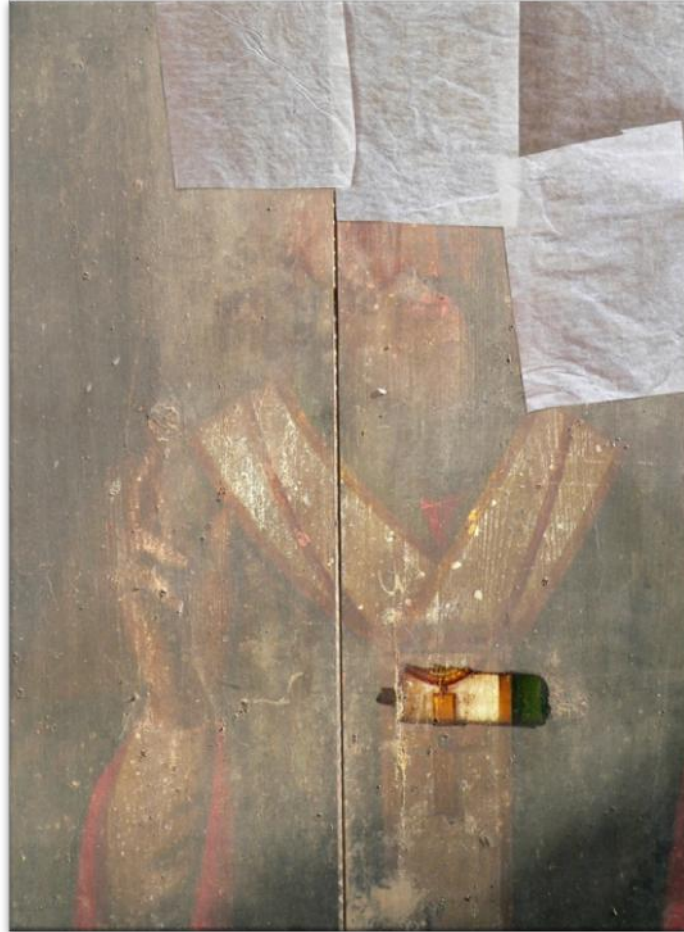
Az impregnálás utáni, teljes száradáskor annak eredményeként az addig puha, szivacsos részek is megfelelően kikeményedtek.

A többhónapos restaurálási folyamat eredményeként a műtárgyak állaga stabilizálva lett, a további pusztulástól megmenekültek, fennmaradásuk biztosított, valamint megvalósulhatott tervezett esztétikai helyreállításuk is.

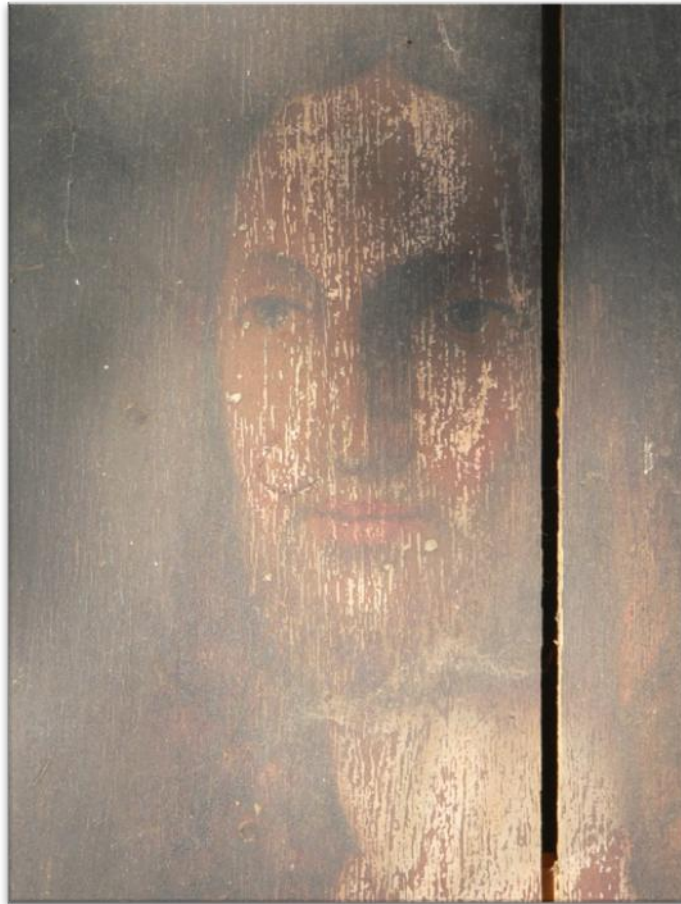
Budapest, 2011.nov.4.

Csík Ilona
Restaurátor művész

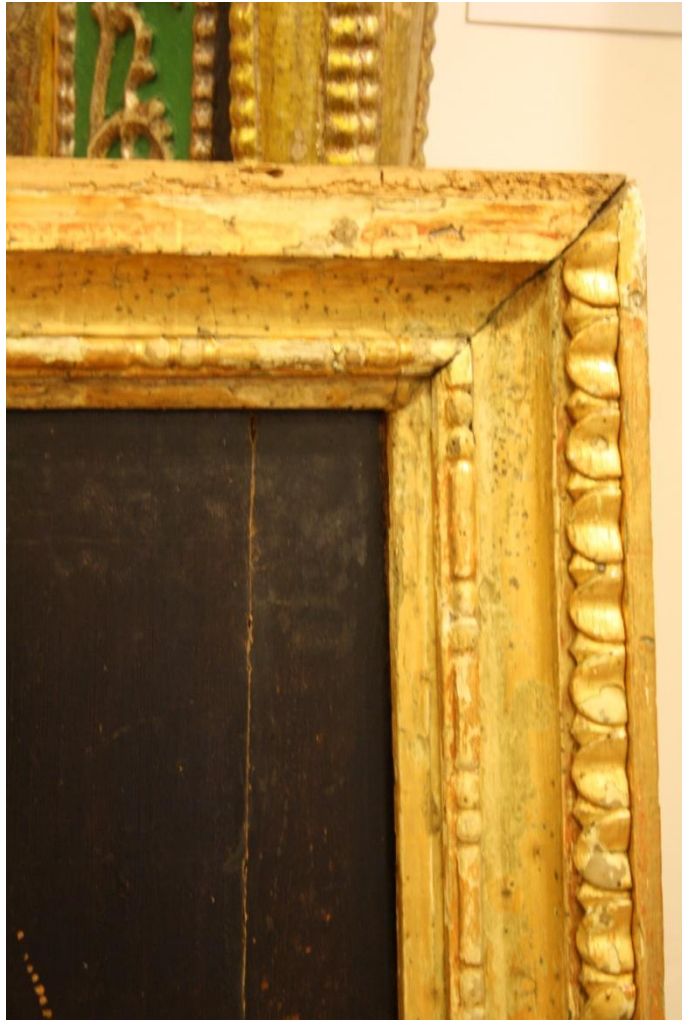
A pergő festékréteg enyves ragasztása

Az arcon a festés felemelkedett, porlik

A keret sérült alapozása

Az alapozás mozog

A kréta elvált a fától.

Az aranyozás sérült .pereg

Az ikonok alja a leginkább sérült

A kereten bronzporos piszok, sérült, pereg

Hasonló sérülések

A szúrógott deszka

A fa szivacsossá vált

A hordozó szinte szétmállott

A faanyagból szóródik a faliszt

A táblák hátoldala a ráarakódott szennyeződéssel

Tisztítás, pórszívózás után

A konzerválás

Konzerválás előtt

Konzerválás után

A jól kikonzervált fa

A műgyanta jól beivódott a porózus részekbe

A lécek tisztítás után konzerválásra várva

RESTAURÁLÁSI DOKUMENTÁCIÓ

A műtárgy:	Nyíregyháza Görög Katolikus Egyház Tornyospálcai templom ikonjai öt darab, eltérő méretű ikon
A művész neve:	Ismeretlen, 19. sz.-i Nazarénus festők
A művek címei és méretei:	Áldó Krisztus (kerettel együtt); Istenszülő a Kisdeddel; Szent Miklós Püspök: 118 x 95 cm Krisztus-Főpap: 128 x 99 cm Utolsó vacsora: 71 x 117 cm
Technika:	olaj, tempera, nyárfatáblán

A kereteket is figyelembe véve 10 darab nagyméretű, különösen romos műtárgyról, volt szó.
Az első három, azonos méretű ikon ugyanazon mester munkája, a többi valaki másé lehet, minőségükben is különböznek.

A restaurálás menete:

- 1./Az átvételi állapot dokumentálása, a felületi mozgó részek stabilizálása;
- 2./Az ikonok és díszkereteik szétbontása, az alkotórészek számozása, raktározása;
- 3./A faanyag fertőtlenítése Xilamonnal rovar- és gombakártevők ellen;
- 4./A fatáblák és a díszkeretek felületi pergeéseinek helyi konzerválása francia nyúlőrengyvízes oldattal;
- 5./A képek felületére rakódott több mm vastag, évszázados rétegek eltávolításához alkalmas tisztítási módszer kikísérletezése, tisztítópróbák végzése;
- 6./ A táblák feltárása több menetben:
 1. A felső, sáros, kemény, guano-tartalmú, részben szinte megkövesedett piszok- és penészszerű eltávolítása lúgos oldószerrel (Nátrium hidroxid, ammónium-acetát), és mechanikusan, szikével;
 2. A felső szennyréteg egy makacs barna, megsötétedett, kemény lakkréteget takart, amelynek eltávolítása korábban lehetetlennek tűnt, pedig esztétikailag élvezhetetlenné tette a műveket. -Ez a kemény, makacs anyag szinte összeépült a festékréteggel, mintegy beivódott a fa erezetébe. Hosszas, kitartó kísérletezés eredményeként találtam meg azt a módszert, amelynek segítségével sikerült ezt a réteget maradéktalanul eltávolítani a festékréteg legcsekélyebb sérülése nélkül: Szerves oldószerkeverékkel történt puhítás után acetonnal oldottam le.
 3. Szinte mindegyik táblán találtam korábbi átfestéseket is, amivel a kopásokat próbálták eltüntetni. Ezeket Dimetil-formamiddal távolítottam el.

A tisztítás eredményeként meglepően ép képfelület tárult fel, amely már így is esztétikusnak nevezhető.

- 7./ A táblák hátoldalát ugyancsak sáros, guano-tartalmú piszokréteg fedte. Ezt hasonló módon tisztítottam le, mint ahogyan a festett oldalról.

8./A díszkeretek tisztítása: felületüket vastag piszok, valamint megkeményedett, többrétegű bronzporos átfestés fedte, amely alatt a három azonos kvalitású kép esetében poliment laparanyozást találtam. E keretek a nedvesség, rovar- és gombafertőzés hatására nagyrészt romossá váltak, szinte mállottak. Néhol a fa porként szóródott, puha, szivacsos hatást keltett, Szinte csak a átfestés tartotta egyben. A faragott léceket leszerelve a feltárásuk precíz, aprólékos munkát igényelt. A tisztítás eredményeként kissé kopott, sérült, de ragyogó, valódi aranyozás tárult fel.

A többi két ikon kerete eredetileg fehér alapon bronzporos festéssel készült. Az idők során többször átfestették, az átfestések között vastag szennyeződésrétegek maradtak. A keretokről mechanikus és oldószeres tisztítási módszerek váltogatásával, kromofágos áztatással, dimetil-formamid, aceton, petróleum, illetve lakkbenzin alkalmazásával távolítottam el a bronzporos festést. Feltárásuknál az eredeti bronzporos festékréteg nem volt elválasztható a későbbi átfestésektől, ezért fel kellett tárnai az alapozásig. Tisztítás közben a leválni készülő részeket folyamatosan kellett figyelni és konzerválni, hogy ne semmisüljenek meg.

Annak érdekében, hogy a fehér alapozás ne üssön el a többi, aranyozott kerettől, speciális, több rétegből felépített bevonattal láttam el, amely imitálja a régi, patinás, kopott aranyfelület hatását. (ez már nem volt a feladatom része, de elvégeztem annak érdekében, hogy a műtárgyak együtt kiállíthatók legyenek.)

A díszkeretek mintegy 6 m²-nyi felületének tisztításához 21 liter szerves oldószert, használtam fel.

8./Az 5 táblakép és díszkeret átítatása nitrohigítóban oldott Paraloid B72 műgyanta 5-8 %-os oldatával. Ehhez 20 liter nitrohigítót és közel két kiló Paraloid B72 műgyantát használtam fel a szivacsossá vált, porlékony faanyag megerősítése, konzerválása érdekében.

9./ A táblák újbóli összeépítése a tárgyak kiszáradását követően történt.

A ragasztáshoz Pálmafa faipari ragasztót (poli-vinil-acetát vizes diszperziója) használtam. Az idők során deformálódott, összeszáradt deszkák precíz összeillesztése asztalos szorítók és ékek alkalmazásával történt.

10./ A díszkereteket hátoldaltól rézcsavarokkal erősítettem rá a képtáblákra.

11./ A munkafolyamatról részletes fotódokumentáció készült.

A többhónapos konzerválási munka eredményeként a műtárgyak a további pusztulástól megmenekültek, fennmaradásuk immár biztosítva van. A feltárás révén ismét láthatóvá váltak a festmények, és díszkereteikben esztétikai élményt nyújtanak. Már jelen állapotukban is kiállíthatóak, annál is inkább, mivel régi ikonok esetében a korrall járó elváltozások, sérülések bizonyos mértékig elfogadhatóak, sőt, akár előnyök is lehetnek. Ennek ellenére bizonyos zavaró hiányok, sérülések javítása, restaurálása kívánatos lenne mind a képeken, mind a díszkereteiken, ami az esztétikai megjelenésüket tovább emelné, természetesen nem kijavítva minden hibát, hanem megőrizve az idő múlásának nyomait, a műtárgyak természetes patináját. E kényes, jó ízlést, művészi érzéket és mérlegelést igénylő munkák elvégzését is javasolnám. Ezáltal válhatna a tárgyak restaurálása és helyreállítása teljessé.

Budapest, 2011. 11. 04

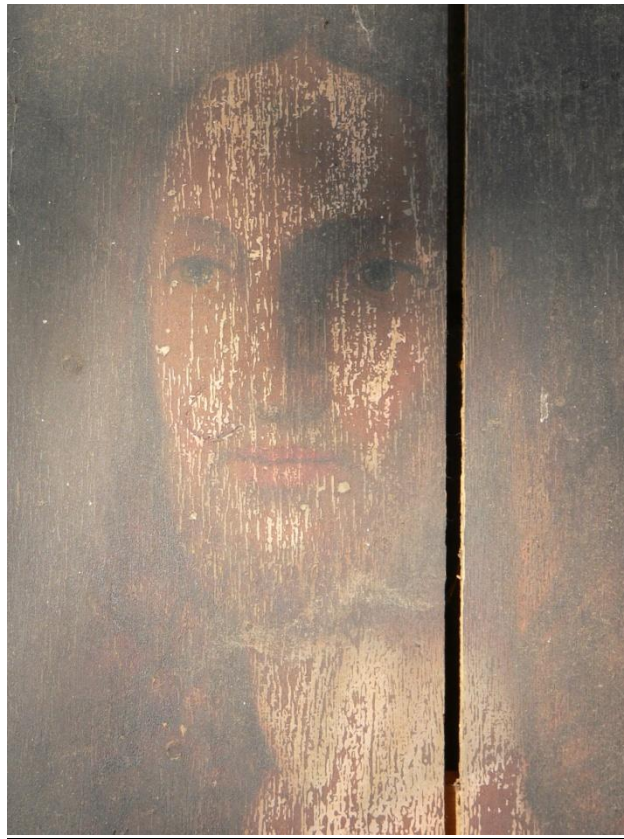
Csík Ilona
restaurátor művész

Nyíregyháza
Görög Katolikus Egyház
Tornyospálcai templom ikonjai

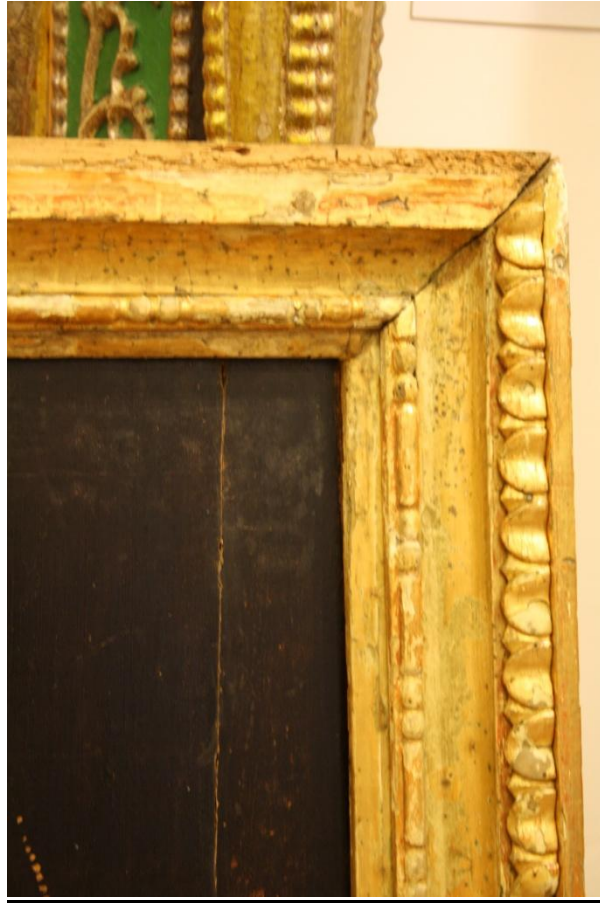
/ Fotódokumentáció /

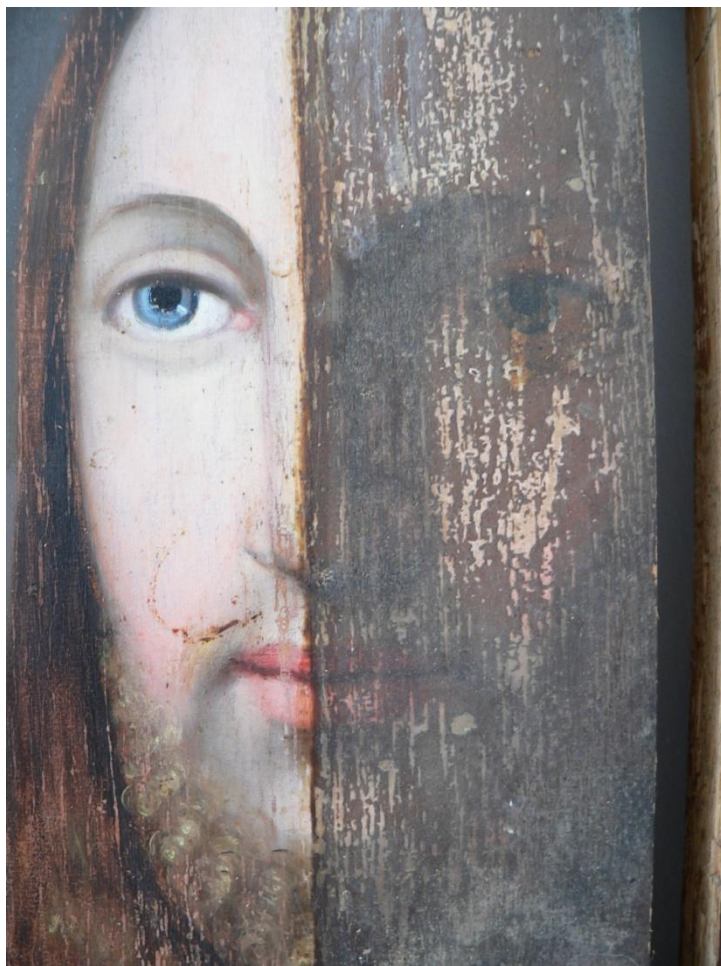
ÁLDÓ KRISZTUS

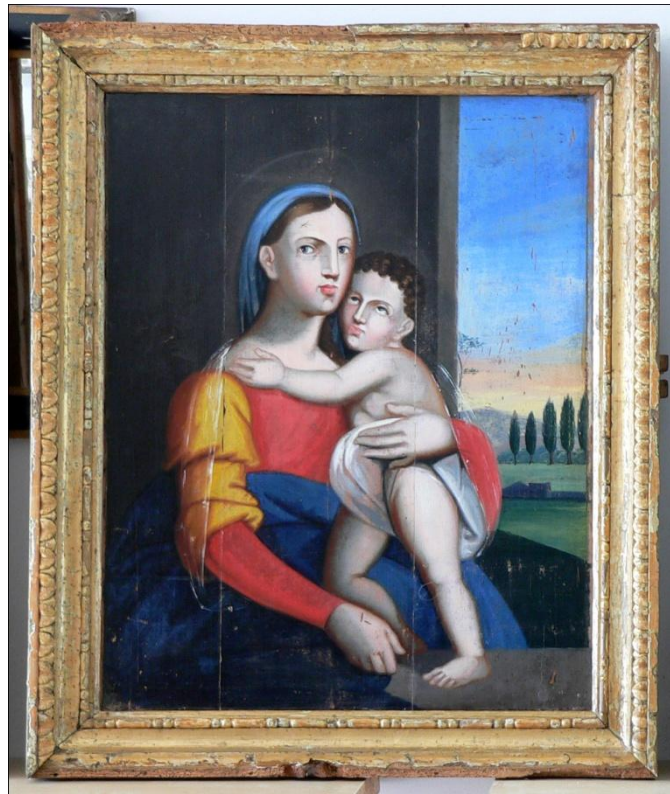

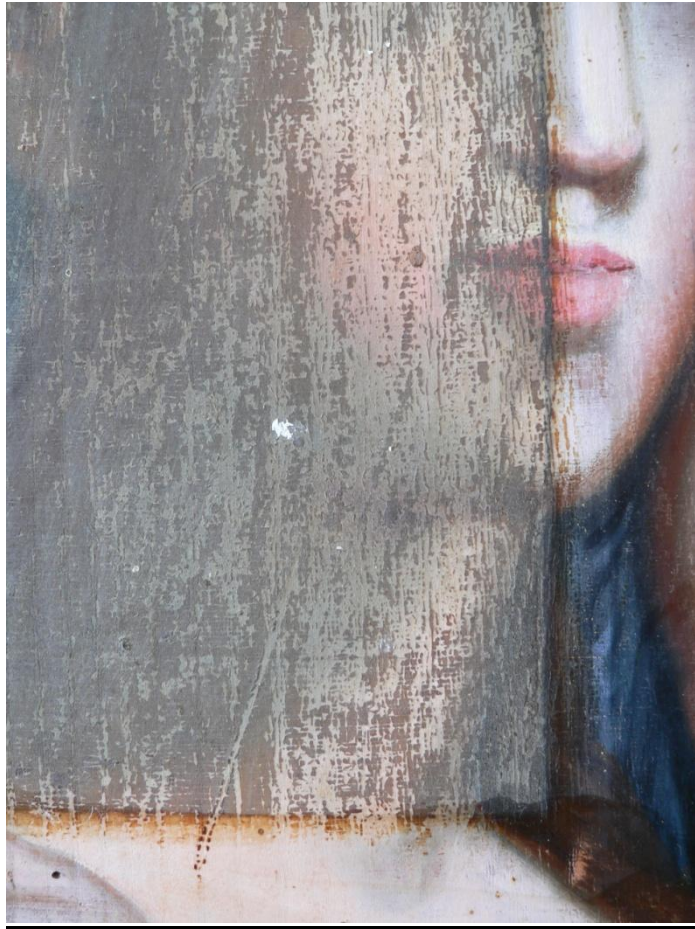

Nyíregyháza
Görög Katolikus Egyház
Tornospálcai templom ikonjai

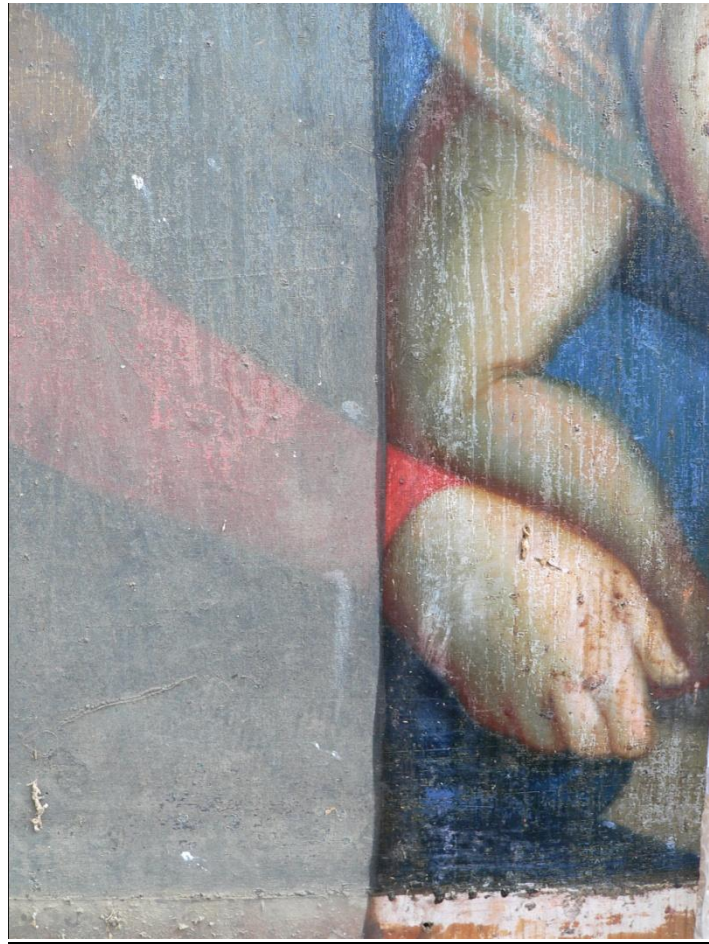
/ Fotódokumentáció /

ISTENSZÜLŐ A KISDEDEL

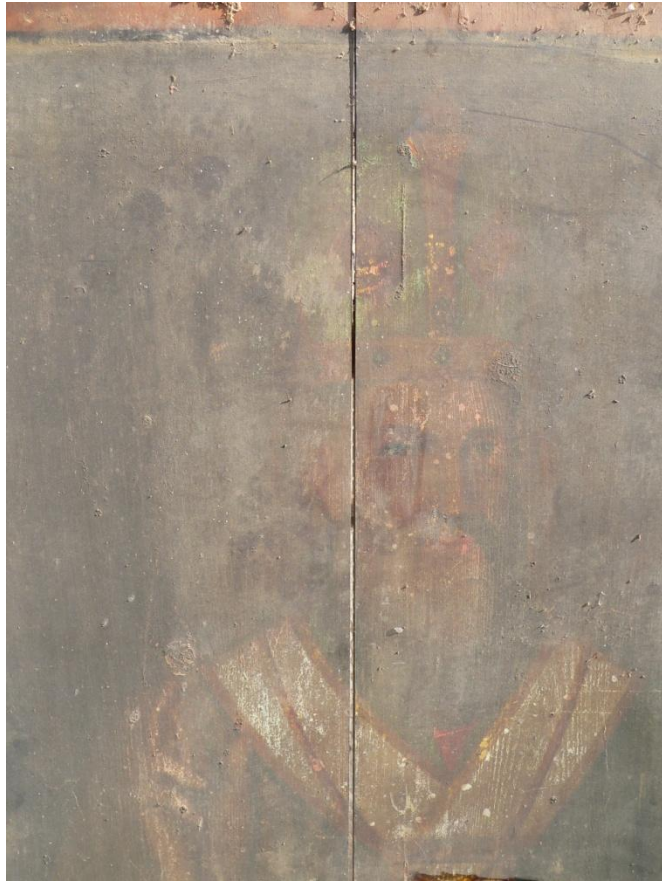

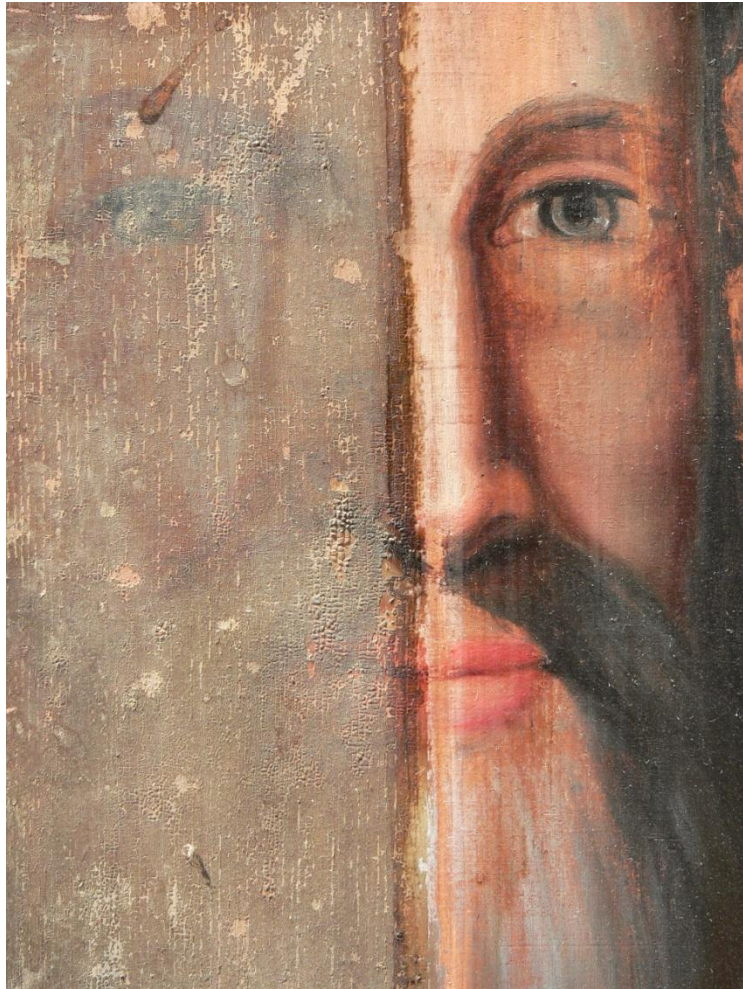
Nyíregyháza
Görög Katolikus Egyház
Tornyospálcai templom ikonjai

/ Fotódokumentáció /

SZENT MIKLÓS PÜSPÖK

Nyíregyháza
Görög Katolikus Egyház
Tornyospálcai templom ikonjai

/ Fotódokumentáció /

TRÓNOLÓ KRISZTUS FŐPAP

Nyíregyháza

Görög Katolikus Egyház
Tornyospálcai templom ikonjai

/ Fotódokumentáció /

UTOLSÓ VACSORA

